

‘La relació entre les dones i la cultura sempre ha estat problemàtica’

Published by [Interacció](#) [1] on 11/02/2026 - 18:12 | Last modification: 23/03/2026 - 10:49

Entrevista a Àngela Lorena Fuster

Aprofitant la celebració de l'Espai Claustre 'Les dones i la cultura: història, conflicte, i canvi', celebrat al CERC el passat 27 de gener, hem entrevistat Àngela Lorena Fuster, investigadora, professora universitària i referent de primer ordre en el camp dels estudis sobre el paper de la dona en la cultura i el pensament, amb especial atenció a autores com Hannah Arendt, Simone Weil, Iris Murdoch, Ágnes Heller, Luce Urigaray i Judith Butler.

Aquesta és la conversa que hi hem mantingut.

Àngela Lorena Fuster. Pensar la cultura des de la llibertat de les dones

CERC: La dona ha tingut i té un paper subordinat en la cultura, com en la majoria dels àmbits de la societat. En quin moment creus que estem ara en el terreny cultural?

Àngela Lorena Fuster: La relació entre les dones i la cultura sempre ha estat problemàtica perquè la cultura les ha exclòs tant com les ha necessitades. En aquest moment, podríem dir que alguns problemes d'aquesta relació són nous precisament perquè han estat inclosos en aquest àmbit com un valor, també com un valor de mercat. Per exemple, crec que estem en un moment en què les dones i els seus sabers han esdevingut productes culturals com mai no ho havien estat abans. Això, que en principi cal celebrar com un assoliment des de la perspectiva de la igualtat, el reconeixement i la conquesta de visibilitat pública, es fa problema quan atenem a les formes en què s'està fent. Venint d'un àmbit com la filosofia, em sembla especialment preocupant que recuperar el pensament de

les dones filòsofes al llarg de la història, tot i ser un gest que ara té ressò, fins i tot la Rosalía cita Simone Weil al seu nou disc, no té un impacte immediat en la manera en què s'escriu la història de la filosofia; no la història de la filosofia de les dones, sinó la història de la filosofia en general.

Alguns cops s'ha tendit a pensar que la història de les societats sempre ha estat patriarcal, però hi ha una línia matriarcal i ginocèntrica que s'ha volgut ocultar ben sovint, i que està molt lligada als valors ecològics de preservació de la terra i de la cura cap a altre. Aquesta concepció és una revolta cultural en si mateixa?

Més aviat crec que els termes en què a Occident es pensa aquesta revolta cultural que imposa la crisi ecosocial, en clau de cura del planeta i atenció a la interdependència de les espècies que el compartim, s'ha forjat en una genealogia de pensaments i gestos de dones que, des del segle XIX, han estat capaces de comprendre fins a quin punt només som amb els altres. L'apertura implícita en aquest pensament permet d'obrir els marcs habituals també cap a d'altres pensaments menystinguts fins ara, com els dels pobles originaris que tenen un imaginari cultural no apuntalat sobre l'oposició natura-cultura i on la codificació de les relacions de gènere també pot ser un altra. En aquest sentit, la potència d'aquest imaginari amb què estem començant a respondre a aquesta emergència no depèn de l'existència històrica de societats matriarcals i ginocèntriques, qüestió molt debatuda per qui l'estudia i que necessita molta clarificació conceptual, però sí pot alimentar-se dels valuosos estris teòrics creats per les paleontòlogues, antropòlogues, etòlogues, historiadores... que han estat capaces de mirar amb uns altres ulls les evidències i els vestigis que les seves disciplines els oferien com a ja interpretats. Elles, tot sovint, són contrabandistes de molts sabers que han estat existint, i fins i tot precedint, els nostres i que no hem legitimat mai en la seva riquesa i complexitat. I això lliga amb com s'ha concretat el paper de les dones en la cultura al llarg dels diferents períodes històrics.

Quins creus que han estat les respostes més contundents i eficaces per revertir el domini cultural dels homes en la cultura, en tots els àmbits: creatiu, de gestió, de pensament i discurs...

És una qüestió molt àmplia de la que no puc donar compte acuradament, però d'alguna manera crec que la resposta més contundent i eficaç ha estat la llibertat de les dones en tots els temps i espais, d'aquelles que malgrat tot han creat, gestionat, pensat, parlat... i ho han fet a la seva manera.

Dit això, s'hauran de crear les condicions perquè aquesta llibertat esdevinga una llibertat compartida. I com han mostrat les xarxes de dones des de fa segles, per fer-ho calen tantes resistències com aliances.

Consideres que els departaments de cultura municipal han de contribuir a reformular conceptes en aquest sentit? Quin ha de ser el seu paper?

I tant, són agents institucionals que tenen una influència molt rellevant en l'imaginari de la gent que viu als municipis urbans i, diria, sobretot de l'àrea rural, on és clau generar una activitat cultural de qualitat.

Respecte del seu paper en relació a la promoció de la llibertat de les dones caldria creure de debò en com és d'important per aquest món compartit. Programar amb convenciment des de plantejaments nous on la seva aportació no siga tractada com un apèndix a la història oficial de qualsevol fenomen, la darrera sala de cada exposició, l'afegit políticament correcte de qualsevol cicle de conferències, la convidada obligada per completar una taula que podria sostenir-se perfectament sense ella, etc.

D'altra banda, crec que és una temptació utilitzar nous conceptes i nous vocabularis per cobrir l'expedient o la demanda que no són suficientment pensats, dels quals potser tampoc es fa prou pedagogia perquè es compreguen de debò, i que sovint acaben buidant-se de sentit o fent-se aliens per a massa gent.

Hannah Arendt i Simone Weil són claus en la teva aproximació a la qüestió. Arendt ens enfronta a una manera de fer des de l'acció i la teoria política i Weil apel·la a un sentit ètic, des de la cura i la crítica a la cosificació de l'ésser humà. En quin punt conflueixen totes dues?

Conflueixen en la seva radicalitat, en la qualitat d'un pensament insurrecte, en el coratge de voler pensar fins i tot

contra els seus propis interessos per fer present alguna cara de la veritat i, també, en el seu profund amor per la cultura. Potser el que menys es coneix de totes dues són els seus pensaments sobre la cultura, que han quedat com a secundaris respecte de les seves reflexions polítiques. L'anàlisi de la importància de la cultura per als marginats socials, en el cas d'Arendt els pàries jueus en l'Alemanya finisecular, o en el cas de Weil, els obrers de les fàbriques de la França d'entreguerres, donen molt a pensar sobre qüestions que ara ens ocupen com ara els drets culturals o els riscos en el tractament de les obres del passat perquè siguin digeribles actualment.

Un altre pilar del teu pensament és Luce Irigaray. A *La via de l'amor* Irigaray sosté, quan parla de ser amb l'altre, que el subjecte masculí s'ha preocupat de l'ésser i de les coses del món, més que no pas de l'ésser d'un altre subjecte. Això, segons ella, no és només una infidelitat cap a l'altre, sinó una infidelitat cap a un mateix. Això, aquesta *infidélité à l'autre*, podria explicar moltes coses des del punt de vista de l'atenció a l'altre i de la subjecció de la dona?

Em va interessar Irigaray perquè pensa la diferència com el lloc de l'admiració, de la fascinació, de la pregunta, del misteri, de la llibertat... i no com a divisió, confrontació, certesa, identitat, repetició del mateix.

Per a ella una nova forma de cultura només pot ser fundada des del desig d'aquesta diferència que conreem per poder fer espai en nosaltres, un espai per acollir això que encara no coneixem (un persona, una cultura, etc.) i que, segurament ens sacseja en les nostres certeses. La infidelitat a l'altre és una manera de negar aquest espai de relació possible, on hi ha incomoditat, por, però també pot haver meravella. Ens recorda, a més, que hi ha formes de preocupar-se de l'altre que no tenen cura d'aquesta concepció de la diferència perquè són apropiatives, impositives, manipuladores.

Contra tota la tradició, fins i tot distanciant-se d'altres pensadores del feminisme dels setanta que m'interessen molt com la Carla Lonzi, i que fartes d'aquesta dominació històrica només veuen possible fundar la cultura de les dones en un trencament amb la cultura masculina, Irigaray busca activar la fecunditat ètica, política i simbòlica d'una relació nova entre els sexes.

I per últim: en diferents àmbits, no només en la cultura, sinó també en la ciència o l'esport o fins i tot en l'economia, veiem un nou empoderament femení. També en oficis que abans es consideraven del tot masculins. Cada vegada hi ha més dones en tots els sectors. I tanmateix conviuen aquestes situacions d'avançada amb un retrocés clar promogut per determinats discursos involutius. Quina valoració en fas, de tot plegat?

Em fa molt pensar que en una de les darreres enquestes del CIS sobre la percepció sobre la igualtat entre homes i dones i estereotips de gènere, mentre la igualtat entre els sexes és un principi valorat i interioritzat per una majoria de la societat com a contribució a la creació d'una societat més justa, alhora, els feminismes són el moviment social que menys simpatia desperta en aquesta mateixa societat. Em sembla simptomàtic d'una cultura que, d'una banda, no és prou conscient que aquests anomenats avenços socials s'han aconseguit amb lluites històriques protagonitzades per dones, a costa de les seves vides, i no per una evolució intrínseca a les democràcies, i que són guanys fràgils i reversibles; de l'altra, es tracta d'una societat que no és suficientment conscient de fins a quin punt continua rebutjant i tement la llibertat de les dones.

Categories: Entrevista

Categories: Articles i anàlisi

Tags: desigualtats culturals

Tags: diversitat cultural

Tags: pensament cultural

Tags: estudis socials de la cultura

Tags: drets culturals

- [2]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/news/2026/02/lorena-fuster-entrevista>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <https://interaccio.diba.cat/node/10433>